

Н. В. Осадча,

доктор економічних наук, доцент,
ORCID 0000-0001-5066-2174,
e-mail: nosadcha86@gmail.com,

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ,

В. В. Затишняк,

ORCID 0000-0002-1634-8891,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН В РЕГІОНАЛЬНІЙ ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ (НА ПРИКЛАДІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Вступ. У 2020 р. Україна зайняла 85 місце серед 141 країни у глобальному рейтингу конкурентоспроможності (57 балів із можливих 100) [1]. Однією із важливих складових, які стримують зростання є низька якість інститутів. Інститути впливають на інвестиційну привабливість країни.

Для завоювання та збереження конкурентних позицій на світовому ринку важливим є забезпечення випуску продукції сфери високих технологій, що вимагає безперервного інноваційного розвитку та оновлення виробництва з метою адаптації промисловості до сучасних ринкових умов. Для цього необхідно сформувати інституційне забезпечення регіональної інвестиційної політики в умовах децентралізації.

Успішний розвиток країни тісно пов'язаний із співпрацею з країнами світу, що передбачає необхідність поступової модернізації, яка повинна ґрунтуватися на впровадженні у виробництво досягнень науково-технічного прогресу з метою виготовлення продукції інноваційного характеру та конкурентоспроможної на зовнішньому і внутрішньому ринках. При цьому державну політику необхідно спрямувати на зміну структури економіки шляхом пріоритетного розвитку високотехнологічних виробництв, як основи переведення її на інноваційний шлях розвитку.

Слід зазначити, що протягом останніх кількох років Уряд країни зосередився на розв'язанні ряду проблем, що потребувало запуску багатьох реформістських і модернізаційних процесів. При цьому було проведено масштабну роботу з фіскальної консолідації, реструктуризації зовнішньої заборгованості, спрощення умов ведення бізнесу та стимулювання притоку іноземних інвестицій. Останніми роками скорочено кількість дозволів більше ніж на 40 відсотків. Кількість видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, зменшилася на 46 відсотків. Ліквідовано обов'язкову реєстрацію іноземних інвестицій. Скасовано сотні регуляторних актів, які заважали вільно працювати бізнесу.

Це ті важливі рішення, що сприяють розвитку підприємництва, регіональної та національної економіки.

На сьогодні активно впроваджуються стратегічні для країни реформи – децентралізації, енергоефективності, дерегуляції у будівництві.

З реформою децентралізації місцевого самоврядування посилюються роль місцевих громад, їм надаються можливості самостійно організовувати життєдіяльність територій, будувати стратегії розвитку. Громади зацікавлені в залученні інвестицій на свої території, що передбачає грамотне використання існуючих ресурсів на підставі існуючого законодавчого поля.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Провідними вченими було зроблено значний внесок у дослідження питань, пов'язаних з проблемами створення та функціонування національних та регіональних інноваційних систем. Загальні проблеми розкрили у своїх працях такі вітчизняні вчені, як О. Амоша [1], В. Геєць [2], О. Волков [3], М. Денисенко [4], О. Динкін [6], М. Козоріз [7], Л. Яремко [7], В. Ляшенко [8]. Великі авторські колективи працюють над проблематикою модернізації економіки та створення регіональних інноваційних систем [9]. Ці науковці зробили значний внесок у створення та розвиток інституційних основ регулювання інноваційної політики, але дієвого регуляторного механізму так й не було створено в Україні, що обумовлює актуальність даного дослідження.

Метою статті є аналіз інституційних умов здійснення інноваційної політики в індустріальних парках та надання рекомендацій щодо вдосконалення національного законодавства з метою покращання інвестиційного клімату.

Результати дослідження. Інвестиційне законодавство України складається із сукупності нормативно-правових актів, які включають: закони України, укази Президента України, постанови уряду, накази відповідних інституцій, які організаційно керують інвестиційним процесом. Далі наведено деякі

основні Закони України: Податковий кодекс України, Митний кодекс України, Земельний кодекс України, Господарський кодекс України [10-16].

Закон України «Про інвестиційну діяльність» визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України. Він спрямований на забезпечення рівного захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективне інвестування економіки України, розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції [17].

Закон України «Про інститути спільного інвестування» [18] спрямований на забезпечення залучення та ефективного розміщення фінансових ресурсів інвесторів і визначає правові та організаційні основи створення, діяльності, припинення суб'єктів спільного інвестування, особливості управління активами зазначених суб'єктів, встановлює вимоги до складу, структури та зберігання таких активів, особливості емісії, обігу, обліку та викупу цінних паперів інститутів спільного інвестування, а також порядок розкриття інформації про їх діяльність.

Закон України «Про режим іноземного інвестування» визначає особливості режиму іноземного інвестування на території України, виходячи з цілей, принципів і положень законодавства України [19].

Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» врегульовує режими залучення та захисту іноземних інвестицій, а саме інвестиції, прибутки, законні права та інтереси іноземних інвесторів на території України [20].

Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» визначає організаційні, правові та фінансові засади державної підтримки інвестиційних проєктів з метою створення сприятливих умов для залучення в Україну значних інвестицій, стимулювання економічного розвитку регіонів та зростання конкурентоспроможності економіки України [21].

Закон України «Про державно-приватне партнерство» визначає організаційно-правові засади взаємодії державних партнерів з приватними партнерами та основні принципи державно-приватного партнерства на договірній основі [22].

Закон України «Про угоди про розподіл продукції» визначає організаційно-правові засади взаємодії державних партнерів з приватними партнерами та основні принципи державно-приватного партнерства на договірній основі [23].

Закон України «Про концесію» визначає правові, фінансові та організаційні засади реалізації проєктів, що здійснюються на умовах концесії, з метою модернізації інфраструктури та підвищення якості суспільно значущих послуг [24].

Закон України «Про інноваційну діяльність» [25] визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлює форми стимулювання

державою інноваційних процесів і спрямований на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом.

Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» визначає правові та економічні засади запровадження та функціонування спеціального режиму інноваційної діяльності технологічних парків [26].

Закон України «Про наукові парки» регулює правові, економічні, організаційні відносини, пов'язані із створенням та функціонуванням наукових парків, і спрямований на інтенсифікацію процесів розроблення, впровадження, виробництва інноваційних продуктів та інноваційної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках [27].

Закон України «Про індустриальні парки» визначає правові та організаційні засади створення і функціонування індустриальних парків на території України з метою забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності території, активізації інвестиційної діяльності, створення нових робочих місць, розвитку сучасної виробничої та ринкової інфраструктури [28].

Розглядаючи регіон як місце для вкладення капіталу, інвестор отримує доступ до кваліфікованої робочої сили, провідних ІТ-компаній та міжнародного банкінгу, а також розгалуженої та потужної транспортно-логістичної та енергетичної мережі.

В залежності від наміру інвестора та власних інтересів територія пропонує скористатись певними перевагами.

Преференції – це переваги, пільги, надані підприємствам, організаціям для підтримки певних видів діяльності (зниження або звільнення від зборів та податків, відшкодування ставок по кредитах). Вони поділяються на державні та місцеві преференції.

Для потенційних інвесторів, які займаються певною господарською діяльністю, держава надає ряд пільг, а саме:

1. Звільнення від ввізного мита: діяльність в рамках Закону України «Про режим іноземного інвестування»; обладнання для ІТ, наукових і технопарків; енергозберігаюче обладнання; матеріали та агрегати для АПК; необхідні товари для літакобудівної промисловості.

2. Звільнення від ПДВ – поставка ІТ продукції; енергозберігаюче обладнання; продукція дитячого харчування та лікарських засобів.

3. Звільнення від податку на прибуток суб'єктів літакобудування, визначених відповідно до Закону України «Про розвиток літакобудівної промисловості».

4. І нововведення, преференції в рамках закону відомого під назвою інвестиційні «няні». У лютому 2021 р. вступив у дію Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів зі значними інвестиціями в Україні», що гарантує підтримку інвесторам, сума інвестицій яких перевищує 20 млн євро.

Державна підтримка полягає у звільненні від сплати окремих податків і зборів, ввізного мита на нове обладнання, а також будівництво за рахунок державних коштів, об'єктів суміжної інфраструктури (норма Закону про забезпечення суміжної інфраструктури почне діяти з 1 січня 2022 р.).

Українське інвестиційне законодавство вимагає значного вдосконалення та доопрацювання для того, щоб уникнути зловживань та негативів. Усі зміни мають бути продумані, цілеспрямовані та підпорядковані єдиній стратегічній меті – структурній трансформації економіки та забезпеченню її конкурентоспроможності на світовому ринку.

Щоб отримати державну підтримку, інвестиційний проєкт повинен відповідати таким вимогам:

- проєкт реалізується на території України в сферах: переробної промисловості (крім діяльності з виробництва та обігу тютюнових виробів, алкогольних напоїв); видобутку з метою подальшої переробки та/або збагачення корисних копалин (крім кам'яного і бурого вугілля, сирої нафти і природного газу); поводження з відходами; транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, логістики; освіти, науки і науково-технічної діяльності; охорони здоров'я, мистецтва, культури, спорту, туризму та курортно-рекреаційної сфери;

- створення від 80 нових робочих місць із середньою заробітною платою працівників, розмір якої не менше ніж на 15% перевищує розмір середньої заробітної плати у відповідній сфері в регіоні, в якому реалізується проєкт, за попередній календарний рік;

- розмір інвестицій в об'єкти інвестування протягом терміну реалізації інвестиційного проєкту зі значними інвестиціями перевищує суму, еквівалентну 20 млн євро (такий розмір розраховується за офіційним курсом валют, установленим Національним банком України на дату фактичного здійснення інвестицій);

- термін реалізації інвестиційного проєкту зі значними інвестиціями не перевищує 5 (п'яти) років.

На національному рівні уповноваженим на впровадження та супровід інвестиційних проєктів зі

значними інвестиціями визначено державну агенцію «UkraineInvest», що підпорядковується Кабінету Міністрів України.

На відміну від державних місцеві преференції встановлюються за рішенням органів місцевого самоврядування. Це пільги стосовно сплати: податку на нерухоме майно; податку на землю; орендної плати за землю.

Перед тим як запровадити місцеві преференції, необхідно проаналізувати економічний потенціал громади, визначити пріоритетні галузі і напрямки, шляхом розробки стратегії та програми розвитку території.

Важливо чітко розуміти необхідність введення місцевих преференцій. І вже на підставі проведеного аналізу, розробити механізм надання прямих або непрямих преференцій.

Такий поділ сформовано на основі практичного досвіду та пропонується територіальним громадам як основа для розуміння формування та використання ресурсів і можливостей громади.

Розглянемо застосування прямих місцевих преференцій, які здійснюються в формі зниження або звільнення від сплати податків і зборів шляхом податкового стимулювання. Як це працює!?

Надання платникам податків можливості не платити податки або платити їх у меншому розмірі. Таким чином, стимулюється відкриття, розширення або ведення бізнес діяльності, яка відповідає цілям і пріоритетам громади.

Податкове стимулювання і порядок його застосування може щорічно визначатись рішенням про встановлення місцевих податків і зборів. Фактично майже за всіма місцевими податками та зборами місцева влада має право визначати пільги з податку та ставки, але тільки в межах тих положень і граничних розмірів, що передбачені нормами Податкового Кодексу України.

Податковим Кодексом закріплено перелік місцевих податків і зборів, які встановлюють місцеві органи, було виділено 4 з них (в колонці праворуч), ставки, які можливо змінювати з метою надання податкових преференцій бізнесу (див. таблицю).

Таблиця

Місцевих податків і зборів, які встановлюють місцеві органи

Вид місцевих податків і зборів	Можливості встановлювати ставки податків	Можливості надавати податкові преференції
1	2	3
Єдиний податок	Встановлення ставок податку, нижчих за максимальний розмір, визначений ПКУ, для I та II груп платників єдиного податку, які провадять певні види господарської діяльності (ст. 293 ПКУ)	Для I групи не більше 10 відсотків розміру прожиткового мінімуму; для II групи не більше 20 відсотків розміру мінімальної заробітної плати
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	Встановлення для об'єктів житлової та нежитлової нерухомості ставок податку, нижчих від граничного рівня, визначеного ПКУ.	До 1,5% від розміру мінімальної заробітної плати за 1 м ²

Закінчення таблиці

1	2	3
	Встановлення диференційованих ставок податку для об'єктів нежитлової нерухомості, залежно від місця розташування (зональності) (ст. 266.5 ПКУ)	
Земельний податок	Встановлення ставок податку, нижчих за максимальний розмір визначений ПКУ (ст. 266.5 ПКУ)	За земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено (незалежно від місцезнаходження): від 0,1 до 12%. (за цільовим призначенням); за земельні ділянки, розташовані за межами населених пунктів, нормативну грошову оцінку яких не проведено: від 0,1 до 5% (за цільовим призначенням); вилучення з об'єкта оподаткування певних категорій земельних ділянок
Орендна ставка землі	Встановлення ставок орендної плати, нижчих за максимальний розмір визначений ПКУ (п. 288.5 ст. 288 ПКУ)	До 12 % від нормативної грошової оцінки

Ще одним із механізмів підтримки підприємницької діяльності і залучення інвестицій на територію громади є непрямі преференції, такі як: розвиток місцевого бізнес середовища – бізнес організацій, асоціацій; розвиток дорожньої та інженерної інфраструктури (організація громадського транспорту – облаштування зупинок, графік руху та інше, будівництво і ремонт доріг); розвиток інженерної інфраструктури (технічне та передпроектне опрацювання інженерної інфраструктури: фінансування робіт із забезпечення інженерною інфраструктурою інвестиційних територій, наявність резервних потужностей інженерних мереж, можливі точки підключення до інженерних мереж, план інвестиційного розвитку власників інженерних мереж); розвиток соціальної та культурної інфраструктури (можливість отримання медичного обслуговування, дошкільні навчальні заклади, школи, магазини, банки, банкомати, аптеки, поштові відділення, місця для культурного дозвілля); розвиток кадрового потенціалу (профільність навчальних закладів, кількість підготовлених спеціалістів, можливість введення нових спеціальностей (на замовлення); прозорість управління земельними ресурсами і об'єктами комунальної власності – виявлення вільних ділянок, підбір об'єктів комунальної власності для продажу або оренди; надання адміністративних послуг (ЦНАП).

Слід зазначити про важливість впливу непрямих преференцій на прийняття рішення інвестора щодо вибору місця розміщення свого інвестиційного проекту та його реалізації. Досвід діючих інвесторів як великого, так і середнього бізнесу, наголошують на важливості покращення якості життя мешканців обраної території та формування дружнього до людини простору. Оскільки це все є складовими образу «щасливого українця», який створює додану вартість та вносить свій вклад в якість продукції, що випускається.

Існуючий спектр пільг не достатній для активізації інноваційної діяльності, достатньо проблемним залишається питання щодо повернення кредиту по ПДВ. Одним із шляхів удосконалення інноваційної діяльності є припинення дії цього закону та формування нового законодавчого акту, який би активізував інноваційне зростання в необхідних країні точках. Таким законодавчим актом може бути новий Закон України «Про державну підтримку інноваційної діяльності». Слід зазначити, що визначені в існуючих законодавчих актах пріоритетні напрями сповільнюють дію інвесторів щодо заповнення індустріальних парків. Так, наприклад, в межах індустріального парку інвестор планує розмістити підприємства, які не входять у перелік пріоритетних галузей, що зазначені в законі, внаслідок чого виникає питання щодо можливості застосування пільг. Для вдосконалення національного законодавства доцільно використовувати досвід Польщі, де для всіх парків (техно-індустріальних парків) створені єдині умови, які переглядаються Радою міністрів. Дія парків у Польщі здійснюється на підставі дозволу Міністра економіки, та для управляючого парку існує таке коло пільг:

1. Управляючий звільняється від податку на придбання або права збуту на нерухомість, що перебуває на території індустріального парку.

2. Міністр економічного розвитку своїм розпорядженням може звільнити управляюче товариство від податку на прибуток від юридичних осіб, у витратній частині протягом фінансового року або в наступному році з метою розвитку зони, в тому числі на придбання управляючим нерухомості або інших речей, які будуть використовуватись для ведення підприємницької діяльності на території зони, також на модернізацію і розширення економічної і технічної інфраструктури на території зони. Дані пільги можна визначити як дієві та запозичити з досвіду

Польщі, яка вважається країною, яка провела ефективні реформи, що привело до росту ВВП, який складає 20,5 тис. дол. на рік.

Слід зазначити, що у сухопутних сусідів України вищі показники розвитку економіки, приміром у Білорусі ВВП на душу населення більш ніж в двічі вищий – 15 633,70 дол., у Росії – 17708,74 дол., в Угорщині – 19637,59 дол., у Польщі – 20591,75 дол. Протягом останніх 23 років, на відміну від України, вони здійснили значний стрибок у розвитку. Про це свідчить динаміка ВВП (за ПКС) на душу населення за 1991-2012 рр. за даними Світового Банку (The World Bank Group). ВВП на душу населення у Грузії та Молдові значно нижче за показники по Україні.

Система реформ Польщі має значні результати, реформи є прогресивними, інституційне середо-

вище вдало сформованим для розвитку підприємництва. Система реформ Польщі є й придатною для України, відповідно ефективною є система формування регіональних інноваційних систем. В Польщі інноваційна діяльність в вільних економічних зонах регулюється Законом «Про спеціальні економічні зони» від 20 жовтня 1994 р., який є ефективним інституційним інструментом для створення та функціонування СЕЗів. Спеціальні економічні зони в Польщі займають площу 11,845 га.

За рейтингом журналу FDI Intelligence Region входить до ТОП-10 Регіонів майбутнього в категорії «Стратегія залучення ПІІ» (рис. 1). Будь-подібний рейтинг дає розуміння специфіки процесів, які відбуваються на певній території.

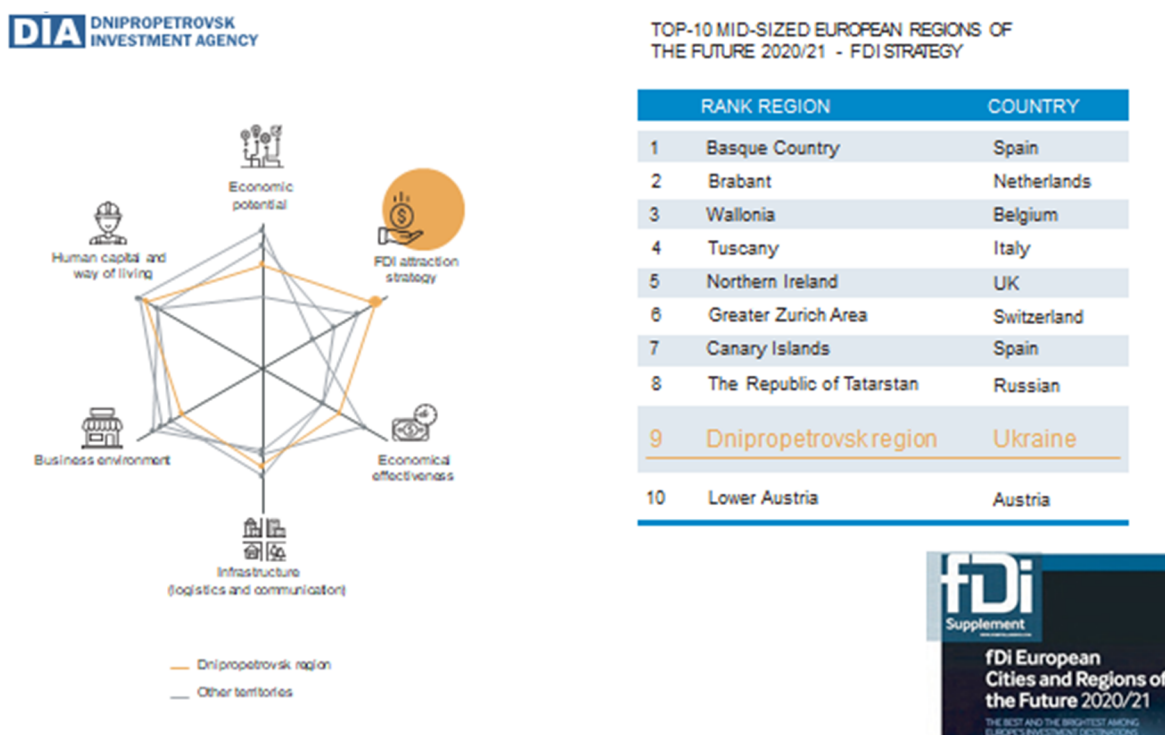


Рис. 1. Рейтинг ТОП-10 регіонів майбутнього

Дніпропетровська область посідає перше місце серед українських регіонів за такими показниками як: обсяг реалізованої продукції; обсяг капітальних і прямих іноземних інвестицій; обсяг експорту товарів.

На території Дніпропетровської області створено 86 самодостатніх ОТГ. Ці об'єднані громади самостійно залучають інвестиції, впроваджують інноваційні проекти, відновлюють інженерну та соціальну інфраструктуру. Місцеві громади є в Україні точками економічного зростання та центрами інвестиційного тяжіння.

ВВП регіону складає більше 10% від ВВП всієї України (13,6 млрд дол.). При цьому ВВП на душу населення становить 4 220 дол. Тут проживає 1,5 млн осіб економічно активного населення. Область

також лідирує за рівнем зайнятості населення працездатного віку з показником в 73,2%, при цьому рівень безробіття становить всього 8%.

За результатами 2020 р. обсяг реалізованої продукції області складає практично 11% від обсягу України. На рис. 2 продемонстровано, що лідирує сектор промисловості, друге місце впевнено посідає сектор торгівлі, далі йдуть послуги, сектор АПК та будівництво.

Головним показником інвестиційної привабливості території є показник надходження прямих іноземних інвестицій. Слід зазначити, що з 2015 по 2018 р. відбувалось зниження обсягу прямих іноземних інвестицій у Дніпропетровську область, основною причиною падіння став військовий конфлікт з Росією, посилений політичною та економічною кризою в країні.

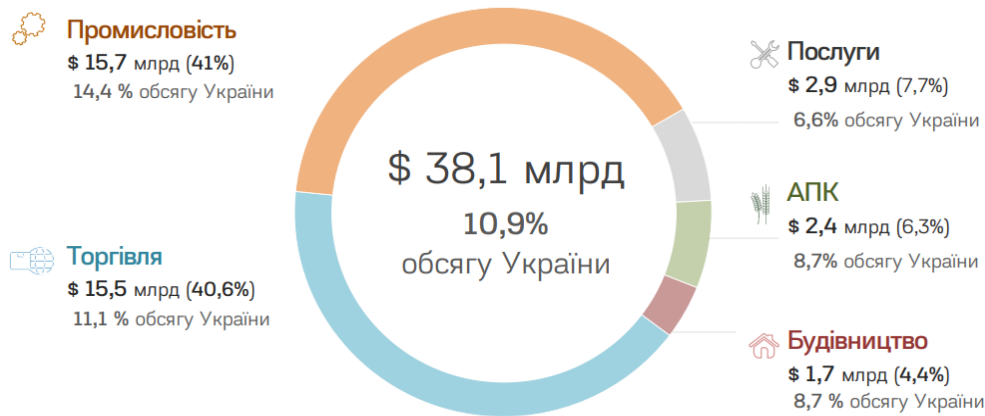


Рис. 2. Обсяг реалізованої продукції за секторами економіки у 2020 р.

У 2019 р. відбулося зростання ПІІ на 20,5% – це значною мірою викликано докапіталізацією банків з іноземним капіталом та реінвестуванням доходів, а інвестиції «з нуля» залишаються на дуже низькому рівні та складають 10,1 млн дол.

Обсяг залучених прямих іноземних інвестицій накопиченим підсумком на 31.12.2020 р. становить 4 661,7 млн дол. За цим показником область лідирує серед регіонів України 10 років поспіль. Іноземні інвестиції в економіку області надійшли з 64 країн світу. Із країн ЄС спрямовано 94,4% загальної кількості прямих іноземних інвестицій – 4 399,5 млн дол. У 2020 р. в економіку Дніпропетровської області іноземними інвесторами вкладено 132,5 млн дол. прямих інвестицій, але загальний обсяг ПІІ знизився на 14%.

Незважаючи на деяке поліпшення бізнес-середовища в Україні, політичні проблеми і загрози безпеки не дозволяють інвестиціям повернутися до колишніх показників. Недостатньо швидкий прогрес в реалізації структурних реформ і невизначеність з подальшими перспективами подолання епідемії COVID-19 як в Дніпропетровській області, так і в Україні в цілому – є причинами мізерних обсягів іноземних інвестицій і не дозволяють повною мірою розкрити виробничий потенціал української економіки.

В регіоні здійснюють свою діяльність 1380 компаній з іноземними інвестиціями. У структурі присутніх у Дніпропетровській області прямих іноземних інвестицій переважають інвестиції компаній, зареєстрованих на Кіпрі. На кінець 2015 р. їх частка становила 40,8%, а на початок 2021 р. дорівнює 43,7%. Кіпр, Віргінські острови, Беліз – три «класичних» офшори разом відповідають за 45% загального обсягу ПІІ протягом останніх 4 років.

Більшість інвестицій з офшорів в Дніпропетровську область – це український або російський капітал, власники якого використовують компанії на Кіпрі та в інших офшорах заради оптимізації оподаткування та отримання специфічного правового статусу.

Чималими є інвестиції з таких розвинених країн, як Німеччина та Нідерланди, доля яких у загальному обсягу складає 12,6 та 34,9% відповідно. За останні 6 років обсяг прямих іноземних інвестицій з Німеччини знизився на 16% та на 20% з Нідерландів.

За видами економічної діяльності найбільший обсяг прямих інвестицій спрямовано у промисловість 3 349,2 млн дол. (71,8% загального обсягу), з яких у переробну промисловість направлено 1 295,6 млн дол., у добувну – 1 977,1 млн дол.

Промисловість представляє 239 компаніями з ПІІ. На території регіону розташовані виробництва: ПАТ «ArcelorMittalKryviyRih», ПрАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат», ПрАТ «Північний гірничо-збагачувальний комбінат», ТОВ «БЬОЛЕР-УДДЕХОЛЬМ Україна», ТОВ «ПОЛ-СТАР», ПрАТ «Лінде газ Україна» та ін. Найбільшими –інвесторами зазначеного сектору є – Кіпр, Туреччина, Німеччина, Нідерланди та Велика Британія.

Друге місце за обсягом інвестицій займає сектор послуг, в який інвестовано 651,1 млн дол. (14% від загального обсягу), найбільша доля з них направлена в операції з нерухомим майном – 297 млн дол. та транспорт, складське господарство – 247,3 млн дол. У секторі послуг на території області працює 526 компаній з іноземними інвестиціями. На території регіону здійснюють свою діяльність 209 компаній з ПІІ. Найбільше інвестицій надійшло з Кіпру, Німеччини, Ізраїлю, Белізу. Серед найбільших підприємств сектору послуг слід відзначити: ТОВ «Дека Сервіс», ТОВ «Шкода Транспортешн Україна», ТОВ «Металургтранс», ТОВ з ПІІ «ЄВРОБУС».

В оптову та роздрібну торгівлю інвестовано 629,2 млн дол. (13,5%) прямих іноземних інвестицій. Сектор торгівлі представлений 461 компанією – це як великі мережі, такі як АТБ, ЕВА, Varus та Comfy, так і дрібні об'єкти роздрібної торгівлі. Лідерами з інвестування є Кіпр, Німеччина, Велика Британія, Білорусь.

Найменша доля прямих іноземних інвестицій направлена в сферу АПК та будівництво, обсяг яких

склав 21,5 млн дол. (0,4%) та 10,7 млн дол. (0,2%) відповідно. В секторі АПК працює 56 компаній, серед яких авторитетні та пізнавані світові бренди: ТОВ «MAS SeedsUkraine», ТОВ «НАДСЖДА» («Lesaffregroup»), ТОВ «AGRO KMR», підприємство з ПП «Bimbo QSR Ukraine» та ТОВ «Молочний дім». Найбільші країни-інвестори – Франція, Кіпр, Туреччина та Нідерланди.

У будівельному секторі працює 98 підприємств з ПП. Серед найбільших підприємств слід відзначити: ТОВ «GlasTröschDnipropetrovsk», ТОВ «СараролДніпро», ПрАТ «Кривий Ріг Цемент», ТОВ «ZAVOD «SWEETONDALE». Найбільше проінвестували Кіпр, Ізраїль, Чехія та Австрія.

Область також служить основним ринком праці всього Південного Сходу нашої держави, щорічно готуючи кваліфікованих фахівців для різних галузей. Середня заробітна плата за минулий рік склала 470 дол. (рис. 3).

При цьому найбільш високою вона була в секторі послуг – 609 дол., продемонструвавши зростання на 9,9%. Сектор промисловості забезпечував 514 дол. та зростання на 0,7% до 2019 р. А сектор будівництва на рівні 370 дол. з невеликим падінням в 0,3% до 2019 р. Найбільше зростання заробітної плати у відсотковому еквіваленті продемонстрував агропромисловий сектор +17,2%, при цьому за показниками 2020 р. саме в цьому секторі залишилась найнижча заробітна плата на рівні 345 дол.

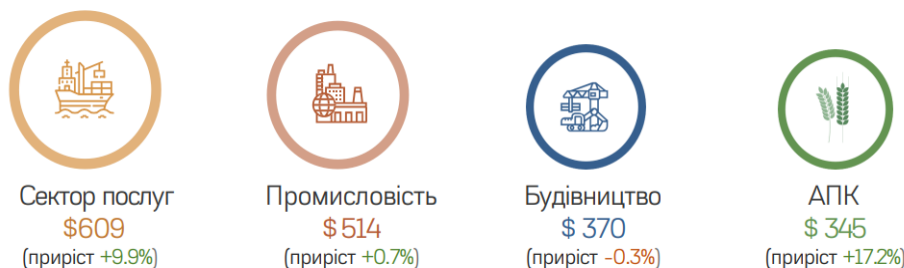


Рис. 3. Рівень заробітної плати за секторами економіки у 2020 р.

Висновок. Завдяки успішній реформі децентралізації місцеве самоврядування значно посилює свої позиції разом з повноваженнями на місця була передана і відповідальність з ресурсами для розвитку. Дніпропетровська область, яка є лідером країни за економічними показниками розвитку, її дономор має зосереджувати увагу на збереженні таких позицій та їх посиленні. Громади області активно використовують існуючі інструменти для залучення інвесторів, але їх недостатньо для активізації інноваційної діяльності та залучення великих інвесторів.

Українська інноваційна система перебуває на стадії реорганізації з метою модернізації економіки. Одним із перших етапів державних змін мають бути зроблені наступні кроки: формування системи ефек-

тивної і державної фінансової підтримки, спрощення регуляторних процедур, які пов'язані із передачею землі в оренду та суборенду; встановлення прозорих критеріїв для отримання державної підтримки; введення додаткових стимулів або відтворення дії існуючих.

Інвестиційна привабливість конкретного регіону великою мірою залежить від інвестиційної привабливості країни в цілому. Ділова репутація регіону, попри певну абстрактність відіграє вагомую роль у залученні інвестицій. Серед сукупності регіонів інвестор здійснює капіталовкладення в ті з них, де отримає більшу підтримку, яка не обов'язково повинна виражатись у формі фінансової допомоги.

Література

- Амоша О. І. Організаційно-економічний механізм активізації інноваційної діяльності в Україні. *Економіка промисловості*. 2005. № 5. С. 15-21.
- Гець В. Кластери і мережеві структури в економіці – тема досить цікава, але на сьогодні ще не до кінця вивчена. *Економіст*. 2008. №10. С. 10-11.
- Волков О. І., Денисенко М. П., Гречан А. П. та ін. Економіка і організація інноваційної діяльності: підруч. / під ред. проф. О. І. Волкова, проф. М. П. Денисенка. Київ: Освіта, 2004. 243 с.
- Денисюк В. А. Стан та перспективи міжнародного трансферу технологій в Україні. *Ринок технологій, проблеми і шляхи вирішення*: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. Київ, 2002. С. 130-140.
- Дынкина А. А. Контуры инновационного развития мировой экономики: Прогноз на 2000–2015 гг. Москва, 2000. С. 40-45.
- Козоріз М. А. Управління інноваційними процесами в регіонах: моногр. Львів, 2006. 82 с.
- Яремко Л. Регіональна інноваційна система. *Регіональна економіка*. 2006. №3. С. 103-112.
- Ляшенко В. І. Фінансово-регуляторні режими стимулювання економічного розвитку: вступ до економічної режимології: монографія / НАН України, Ін-т економіки пром-сти. Донецьк, 2012. 370 с.
- Алимов О. М., Амоша О. І. та ін. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми: моногр. / за заг. ред. В. І. Ляшенка; ІЕП НАН України, КПУ. Запоріжжя: КПУ, 2014. 798 с.
- Кліменко О. М., Степаненко Н. О. Інституційні засоби покращення інвестиційної привабливості України. *Ефективна економіка*. 2019. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6984> (дата звернення: 08.08.2021). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.4.33>.

11. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=d0663dd0-3a62-4de0-b700-f75af34003a2&tag=InvestitsiinaPolitikaTaMizhnarodneInvestitsiineSpivrobitnitstvo> (дата звернення: 08.08.2021).
12. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
13. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
14. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.
15. Господарський кодекс України від 16.01.2003 року № 436-IV зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
16. Economic indicators. Eskishehir, chamber of industry organized industrial zone. URL: <http://www.eosb.org.tr/eng/about-us/>.
17. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
18. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 5.07.2012 р. № 5080-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>.
19. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр#Text>.
20. Про захист іноземних інвестицій на Україні: Закон України від 10.09.1991 р. № 1540а-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540a-12#Text>.
21. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020 р. № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>.
22. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>.
23. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14.09.1999 р. № 1039-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14#Text>.
24. Про концесію: Закон України від 3 жовтня 2019 р. № 155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text>.
25. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
26. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text>.
27. Про наукові парки: Закон України від 25.06.2009 р. № 1563-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17#Text>.
28. Про індустриальні парки: Закон України від 21.06.2012 р. № 5018-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>.

References

- Amosha, O. I. (2005). Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm aktyvizatsii innovatsiinoi diialnosti v Ukraini [Organizational and economic mechanism of intensification of innovation activity in Ukraine]. *Econ. promisl.*, 5, pp. 15-21 [in Ukrainian].
- Heiets, V. (2008). Klastery i merezhevi struktury v ekonomitsi – tema dosyt tsikava, ale na sohodni shehe ne do kintsia vuvchena [Clusters and network structures in the economy - a topic quite interesting, but not yet fully understood]. *Economist*, 10, pp. 10-11 [in Ukrainian].
- Volkov, O. I., Denysenko, M. P., Hrechan, A. P. et al. (2004). Ekonomika i orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti [Economics and organization of innovation]. Kyiv, Osvita [in Ukrainian].
- Denysiuk, V. A. (2002). Stan ta perspektyvy mizhnarodnoho transferu tekhnolohii v Ukraini [Status and prospects of international technology transfer in Ukraine]. *Rynok tekhnolohii, problemy i shliakhy vyrishennia – Technology market, problems and solutions: Proceedings of the International scientific-practical conference.* (pp. 130-140). Kyiv [in Ukrainian].
- Dynkina, A. A. (2000). Kontury innovatsionnogo razvitiya mirovoy ekonomiki: Prognoz na 2000–2015 gg. [Contours of the innovative development of the world economy: Forecast for 2000–2015]. (pp. 40-45). Moscow [in Russian].
- Kozoriz, M. A. (2006). Upravlinnia innovatsiinymy protsesamy v rehionakh [Management of innovation processes in the regions]. Lviv [in Ukrainian].
- Yaremko, L. (2006). Rehionalna innovatsiina systema [Regional innovation system]. *Rehionalna ekonomika – Regional economy*, 3, pp. 103-112 [in Ukrainian].
- Liashenko, V. I. (2012). Finansovo-regulyatornyye rezhimy stimulirovaniya ekonomicheskogo razvitiya: vvedeniye v ekonomicheskuyu rezhimologiyu [Financial and regulatory regimes for stimulating economic development: an introduction to economic regimeology]. Donetsk, IIE of NAS of Ukraine [in Russian].
- Alymov, O. M., Amosha, O. I. et al. (2014). Pershyi etap modernizatsii ekonomiky Ukrainy: dosvid ta problemy [The first stage of modernization of the economy of Ukraine: experience and problems]. Zaporizhzhia, CPU. 798 p. [in Ukrainian].
- Klimenko, O. M., Stepanenko, N. O. (2019). Instytutsiini zasoby pokrashchennia investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy [Institutional means of improving the investment attractiveness of Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 4. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6984>. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.4.33> [in Ukrainian].
- Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy [Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine]. www.me.gov.ua. Retrieved from <https://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=d0663dd0-3a62-4de0-b700-f75af34003a2&tag=InvestitsiinaPolitikaTaMizhnarodneInvestitsiineSpivrobitnitstvo> [in Ukrainian].
- Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 r. № 2755-VI zi zminamy ta dopovnenniamy [Tax Code of Ukraine dated 02.12.2010 № 2755-VI as amended]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> [in Ukrainian].
- Mytnyi kodeks Ukrainy vid 13.03.2012 r. № 4495-VI [Customs Code of Ukraine of March 13, 2012 № 4495-VI]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> [in Ukrainian].

14. Zemelnyi kodeks Ukrainy vid 25.10.2001 r. № 2768-III zi zminamy ta dopovnenniamy [Land Code of Ukraine dated 25.10.2001 № 2768-III with changes and additions]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> [in Ukrainian].
15. Hospodarskyi kodeks Ukrainyvid 16.01.2003 roku № 436-IV zi zminamy ta dopovnenniamy [Economic Code of Ukraine of January 16, 2003 № 436-IV as amended]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> [in Ukrainian].
16. Economic indicators. Eskishehir, chamber of industry organized industrial zone. Retrieved from http://www.eosb.org.tr/eng/about_us/.
17. Pro investytsiynu diialnist: Zakon Ukrainy vid 18.09.1991 r. № 1560-XII [On investment activity: Law of Ukraine of September 18, 1991 № 1560-XII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> [in Ukrainian].
18. Pro instytuty spilnoho investuvannia: Zakon Ukrainy vid 5.07.2012 r. № 5080-VI [On mutual investment institutions: Law of Ukraine of July 5, 2012 № 5080-VI]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text> [in Ukrainian].
19. Pro rezhym inozemnoho investuvannia: Zakon Ukrainy vid 19.03.1996 r. № 93/96-VR [On the regime of foreign investment: Law of Ukraine of March 19, 1996 № 93/96-VR]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр#Text> [in Ukrainian].
20. Pro zakhyst inozemnykh investytsii na Ukraini: Zakon Ukrainy vid 10.09.1991 r. № 1540a-XII [On protection of foreign investments in Ukraine: Law of Ukraine of September 10, 1991 № 1540a-XII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540a-12#Text> [in Ukrainian].
21. Pro derzhavnu pidtrymku investytsiinykh proektiv iz znachnymy investytsiiami v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 17.12.2020 r. № 1116-IX [On state support of investment projects with significant investments in Ukraine: Law of Ukraine of 17.12.2020 № 1116-IX]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> [in Ukrainian].
22. Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo: Zakon Ukrainy vid 01.07.2010 r. № 2404-VI [On public-private partnership: Law of Ukraine of 01.07.2010 № 2404-VI]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> [in Ukrainian].
23. Pro uhody pro rozpodil produktsii: Zakon Ukrainy vid 14.09.1999 r. № 1039-XIV [On production sharing agreements: Law of Ukraine of September 14, 1999 № 1039-XIV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14#Text> [in Ukrainian].
24. Pro kontsesiiu: Zakon Ukrainy vid 3 zhovtnia 2019 r. № 155-IX [On the concession: Law of Ukraine of October 3, 2019 № 155-IX]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text> [in Ukrainian].
25. Pro innovatsiynu diialnist: Zakon Ukrainy vid 04.07.2002 r. № 40-IV [On innovative activity: Law of Ukraine of 04.07.2002 № 40-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> [in Ukrainian].
26. Pro spetsialnyi rezhym innovatsiinoi diialnosti tekhnolohichnykh parkiv: Zakon Ukrainy vid 16.07.1999 r. № 991-XIV [On the special regime of innovative activity of technology parks: Law of Ukraine of 16.07.1999 № 991-XIV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text> [in Ukrainian].
27. Pro naukovy parky: Zakon Ukrainy vid 25.06.2009 r. № 1563-VI [About science parks: Law of Ukraine of 25.06.2009 № 1563-VI]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17#Text> [in Ukrainian].
28. Pro industrialni parky: Zakon Ukrainy vid 21.06.2012 r. № 5018-VI [On industrial parks: Law of Ukraine of June 21, 2012 № 5018-VI]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text> [in Ukrainian].

Осадча Н. В., Затишняк В. В. Державне регулювання інституційних змін в регіональній інвестиційній політиці (на прикладі Дніпропетровської області)

У статті проаналізовано правові проблеми формування регіональної інвестиційної політики. Визначено правові засади залучення інвесторів в умовах децентралізації. Досліджено інституційну основу формування інвестиційного клімату в Україні, досвід інших країн з питань створення привабливих умов для інвесторів. Проаналізовано структуру місцевих податків і зборів, які встановлюють місцеві органи, їх переваги та недоліки.

Розроблено рекомендації щодо вдосконалення національного законодавства щодо інвестування з урахуванням досвіду європейських країн, а саме запропоновано створення нових законодавчих актів, які дозволять сформувати пільгові умови. Надано рекомендації щодо формування ділової репутації регіону.

Ключові слова: інвестиція, громади, пільги, конкурентоздатність, Дніпропетровська область.

Osadcha N., Zatyshniak V. State Regulation of Institutional Changes in Regional Investment Policy (for example Dnepropetrovsk Region)

The article analyzes the legal problems of regional investment policy formation. The legal bases of attracting investors in the conditions of decentralization are determined. The institutional basis of creating an investment climate in Ukraine, the experience of other countries in creating attractive conditions for investors are studied.

Recommendations for improving the national investment legislation taking into account the European experience have been developed, namely the creation of new legislative acts is proposed, which will allow creating favorable conditions for investors. Recommendations for the formation of the business reputation of the region are given.

Keywords: investment, communities, benefits, competitiveness, Dnepropetrovsk region.

Осадчая Н. В., Затишняк В. В. Государственное регулирование институциональных изменений в региональной инвестиционной политике (на примере Днепропетровской области)

В статье проанализированы правовые проблемы создания региональных инвестиционной политики. Определены правовые основы привлечения инвесторов в условиях децентрализации. Исследована институциональная основа формирования инвестиционного климата в Украине, опыт других стран по вопросам создания привлекательных условий для инвесторов. Проанализирована структура местных налогов и сборов, которые устанавливают местные органы, их преимущества и недостатки.

Разработаны рекомендации по совершенствованию национального инвестиционного законодательства с учетом европейского опыта, а именно предложено создание новых законодательных актов, которые позволят сформировать льготные условия. Даны рекомендации по формированию деловой репутации региона.

Ключевые слова: инвестиция, громады, льготы, конкурентоспособность, Днепропетровская область.

Стаття надійшла до редакції 10.08.2021
Прийнято до друку 24.09.2021